

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyre több ár a III.

MEGELENK HETENKÉNT EGYSZER:

pénteken és minden törvény-
hatósági bizottsági közgyűlést
követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Városi könyvnyomda-vállalat
irodájában.

Ide küldendők a kéziratok és
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KOZMŰVELŐDÉSI ÉS KOZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: **VECSEY IMRE.** * Felelős szerkesztő: **KONCZ ÁKOS.**

Kiadótulajdonos: **A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.**

A közigazgatás egyszerűsítése.

Az állami tisztviselők országos egyesületének a közigazgatás egyszerűsítése érdekében megindított akciójával s arról az előadói tervezetről, melyet az egyesület főtít-kára, Detre László dr. készített, a kérdés nagy fontosságánál fogva szükségesnek véljük az érdekes tervezet bővebben ismertetését is.

A közigazgatás egyszerűsítésének és javításának egyik legfőbb eszköze a tervezet szerint a tisztviselők javítása. Minél alkalmasabb a közigazgatási tisztviselő hivatásának betöltésére, annál jobb a munkája: a közigazgatás. Ez elemi igazság. A tisztviselői kar javításának legjobb módja pedig: a tisztviselők helyes megválogatása. A helyes kiválasztás érdekében szükséges a protekció kiküszöbölése és a kvalifikáció fokozása. A protekció megszüntetésére a tervezet több eszközt ajánl; így javasolja a pályázati eljárásmellőzését és az automatikus előléptetést, rangsorozat szerint. Főképpen egész szigorúan meg lehetne és meg kellene tartani a rangsor szerint való előléptetést olyan esetben, mikor a tisztviselő az előléptetés után is ugyanazt a munkát végzi, mint előbb. Ajánlja a tervezet a miniszteriumok újjászerveését oly módon, hogy a miniszteriumban a fogalmazási szakban csak államtitkárokat és miniszteri tanácsosokat alkalmazzanak, kisebb rangú fogalmazási tisztviselőket pedig ne; a vidékről a helyi közigazgatásban dus tapasztalatokat szerzett tisztviselők közül minél többet kellene berendelni középponti szolgálatra s a miniszteriumba ne juthasson senki, aki a vidéken hosszas gyakorlat után tapasztalatokat nem szerzett. Most a miniszteriumokban fiatal, az életet és a viszonyokat nem ismerő emberek készítik elő az ügyek elintézését és így munkájuk természetesen többszörös felülvizsgálata szorul s nagy idővesztéséget okoz. A képesítést fokozni kellene oly módon, hogy a közigazgatási pályán a fogalmazási szakban ugy a jogi, mint az államtudományi államvizsgálatot meg kellene követelni s végre kellene hajtani az 1883-iki minősítési törvénynek a közigazgatási gyakorlati vizsgálatról szóló rendelkezését. Hogy a tisztviselői karba a kiegészítés alkalmával mindig minél jobb elemek kerüljenek; a közszolgálatba való fölvételért folyamodók közül azok bírjanak föltétlen elsőbbségi joggal, akik magasabb elméleti képesítéssel bírnak. Mivel pedig a kezelő-személyzetnek is kell bizonyos fogalmazási munkát végeznie: a kezelő-tisztviselők képesítését is szigorítani kellene egy új államvizsgával s akik a kezelési államvizsgálatot sikerrel leteszik, azoknak jobb előmenetelt kellene biztosítani, egész a VIII. fizetési osztályig.

A közigazgatás egyszerűsítésének jó eszköze volna a személyes felelősség kiterjesztése és szorosabb tétele is. E czéllal a középponti hatóságok ügykörét meg kell szorítani. Szinte érthetetlen, hogy a középponti hatóságok miért

tartják fenn a maguk részére a végső döntést az igen apró ügyekben is. A középponti hatóságnak csak az irányítás, vezetés, felügyelet s bizonyos, igen fontos ügyek elintézése volna a feladata. Ezzel a reformmal természetesen együtt járna az alárendelt hatóságok és hivatalok hatásköri és intézkedési jogának kiterjesztése. A mai gyámkodási rendszer teszi nyögőssé és hosszadalmassá a közigazgatást. A középfokú hatóságoknak kinevezési jogot kellene adni, hogy a kisebb tisztviselői állásokot maguk tölthessék be — pályázat mellőzésével. Meg kellene szüntetni a minősítési táblázatokat is, mert e titkos minősítés kiszolgáltatja a tisztviselőt a hivatalvezető önkényes elbírásának. A minősítési táblázatokat pótolhatnák a szolgálati akták, melyek a tisztviselők működésére vonatkozó nevezetesebb adatokat tartalmaznák.

A kezelő-személyzet munkakörének kiterjesztése szintén üdvös reform volna, ha a kezelő tisztviselők képesítése és javadalmissága is nagyobb volna.

Az irattárak újjászervezése, az ügydarabok gyakorlaltibb rendezése, a hivatalos stílus egyszerűsítése, az ősi kuriáliai mellőzése és az ugynevezett külzet megszüntetése, mind régi, gyakorlati tapasztalatokon nyugvó reformjavaslat s könnyen megvalósítható és üdvös eredményű is volna. Szükséges volna továbbá az is, hogy a nagybott hatóságoknál műszaki és ügyvédi képesítéssel bíró tisztviselők is legyenek, akik szükség esetén azonnal szakvéleményt adhatnának, vagy a hatóságok a bíróság előtt képviselhetnék.

A közigazgatás gyorsítása érdekében ajánlatos volna az önálló intézkedési jog kiterjesztése, a főbevezéseknek lehetőleg birtokon kívül való benyújtása, az összes hatóságoknak egymással való közvetlen érintkezése, a hatóságok között az eredeti ügyiratok megküldésével való érintkezés és a sok másolat megszüntetésével s a kezelő-személyzetnek bizonyos könnyebb fogalmazási munkára való fölhasználása. Mindez a reform természetesen nemcsak gyorsabbá, hanem olcsóbbá is tenné a közigazgatást.

A Hortobágy hasznosítása. *)

Az érem másik oldala.

Debreczennek, az utolsó két évtizedben tett rohamos haladása daczára is, alig volt nagyobb horderejű, a polgárság anyagi jólétét s a város további fejlődését mélyebben befolyásoló ügye a Hortobágyi birtok tervezett rendezésénél. Mert e két évtized összes kulturális intézményei, a nagy összegeket igénylő forgalmi befektetések, sőt még azon nagy szabású gazdasági rendezkedések is, melyek közül a bellegelő kiosztása s a kaszálók ügye magasanak ki, nem érintették oly bensűleg sem a polgárságot, sem magának a városnak mint erkölcsi testületnek is, a Hortobágyi ügyre vonatkozó, látszólag ellentétes érdekeit. Ami nagyon természetes is, ha tekintetbe vesszük,

*) A Hortobágy hasznosítása annyira elsőrangú érdeke városunknak, hogy megváltása nagyon kívánatos.

hogy ezen kérdés azon 42,663 holdat kitevő, még tulajdonjogilag is kérdésessé tett terület mikénti értékesítését, vagy amint most szelvényben és egyértelműleg mondják, hasznosítását öleli fel. Hogy tudatában van ennek ugy a polgárság, mint a tanács, kitűnik abból, hogy városzerte ez képezi nem csak a gazdák, de a közügyekkel foglalkozók körében is a társalgás egyik főtárgyát, foglalkoztatja a tanácsot is, aki bizottságokat küld ki e tárgyban, a helyi sajtóban pedig egymást érik a szerte ágazó, egymással ellentmondó, tehát teljes megállapodatlanságra való nézetek, vélemények és javaslatok.

Nagyon érthető tehát, ha a Hortobágyon legeltető gazdák közönség, néven bizonytalan helyzetben — anyagi érdekét felteve — bizalmatlan, izgatott és elenezt minden a mai helyzet megváltoztatására irányul törekvést. A város pedig tulajdonjogát s a város terhes pénzügyi helyzetét hangoztatva, a megoldás szükségét és sürgőségét proklamálja.

Az ellentét tehát nagyon kiélezettek, még pedig annyira, hogy hovatöbb szemelőt tévesztjük, hogy nem osztály, hanem lényegileg csakis egy gazdasági kérdés megoldásáról van szó, amelyet csakis egyetértőleg, közös megállapodással lehet helyesen megoldani. Mert a gazdáknak szem előtt kell tartaniuk azt, hogy a per utján vesztesek is lehetnek, amikor is a kérdés nélkülük is felő, hogy ellenők fog megoldatni. Ez nem is lenne az első eset. A városnak pedig tudatában kell lenni annak, hogy a Hortobágyonk mint közlegelő kérdésnek megoldása, a legszorosabb összefüggésben van ugy a tanyai, mint a háztutáni földek gazdasági rendszerével s így, ha a megoldás csak a város — a házipénztár — fiskális érdekében megfelelően, tehát rosszul oldatnék meg, ez nagyon károsan hatna vissza a város határát képező összes földek értékeire, tehát csökkentené a közvagyonosságát, mert sajátlagos viszonyaink mellett ez nem csak a legeltető gazdáknak, hanem a házzal s ennek révén, ma nagy értéket képviselő földdel bíró háztulajdonosoknak is így az iparos és kereskedő osztálynak is igen érzékeny kárt okozna.

Abban a véleményben vagyok, hogy nincs olyan kényes ügy, melyet közös egyetértéssel jól megoldani ne lehetne, a Hortobágy rendezését pedig éppenséggel nem tartom olyannak, melyet mind a két fél érdekében megfelelően, tehát helyesen megoldani nem lehetne. Még is az a kérdés merül fel előttem, indokolva van-e az egész mozgalom, s a legeltető gazdák nagy izgalmat, mondhatni nagy elkeseredését tekintve, nem lenne-e indokolt a közbébe érdekében az egész ügyet a napirendről levenni, hogy a többi szónyegen levő, megoldás előtt álló villanyvilágítás, vízvezeték, csatornázás stb. nagy-szabású alkotások annál nyugodtabban legyenek fogantathatók?

Ezen kérdésre egész határozottsággal ki kell jelentenem, hogy a Hortobágy hasznosítása nem csak a város, de maguknak a legeltető gazdáknak érdekében is elődázhatatlan és semmi más ügynek alá nem rendelhető. Sőt többet mondok mikor azt a reményemet fejezem ki, hogy állbiakban sikerülöm fog gazdátársaimat ezen álláspontom helyességéről meg is győzni. Ne higgyék tehát első látszatra, hogy azon érveimmel, melyekkel ez állításomat indokolni töreksem, ellenük adatokat akarok szolgáltatni, mert ép ellenkezőleg, a tények őszinte felsorolásával még akorom őket óvni attól, hogy mervev ellentállást tanúsítsa a jogi tételre, a per utjára tévedjenek, mert a kövér perek még soha sem hizlalták a gazdákat, ezen esetben pedig még csak nem is sovány, hanem méltányos egyezséget ajánlok helyette.

Azt ajánlom ugyanis első sorban, hogy ejtsék el a Hortobágy jogi kérdésének fejtegetését s ne az legyen a törekvésük, hogy a tulajdonjog vitáival a kérdés megoldását elodázzák, mert ez csak ideig-óráig nagy áldozatokkal lesz lehetséges. A kimenetel pedig nagyon is kétséges, hanem e helyett szerzett, elvitázhatalan jogaik hangoztatásával, érdekeiket gazdasági uton törekedjenek megóvni és biztosítani.

Ellene szól a kérdés elődázásának a pereskedésnek, a pénzügyi kérdéstől eltekintve, az a megváltoztathatalan tény, melyet ha őszinték akarunk lenni, minden gazdáknak be kell ismerni, hogy a hortobágyi legeltetési rendszer daczára azon statutumnak, mely lehetővé teszi, hogy körülbelől 1300 gazda jogaalanul használja ki mintegy 6000 jogsötét * polgárnak legeltetési jogát, a legeltető gazdáknak nem csak hogy hasznot nem hajt, hanem hogy az rájuk nézve az elszegényedésnek kutterfórása.

Mint hogy lehetnek gazdák, akik ez állításomat kétségbe vonják, nézzünk egy kissé a dolognak mélyére még pedig úgy, hogy állítsuk

magunk elé a debreczeni gazdák mai egész állattartási rendszerét. Beszéljenek a tények.

Ugyebár a Hortobágyon legeltető debreczeni gazdák eljárása ma az, hogy a takarmánykészítés által kényszerítve, részben márcziusban, részben áprilisban, tehát akkor, mikor a még átázott, nedves legelőre sem a legelő kemlése, sem a változó időjárásra való tekintetből kimennekül szabad nem volna, kihajítják jószágaikat a Hortobágyra, s ugy számitanak, hogy legalább október derekái, vagy még november elséjéig állataikat ott is tartják. Amikor pedig októberben a jószág a rossz idő miatt beszorul, a Hortobágyról behajítják azokat az erdei kaszálókba s ott legeltetik addig, míg a téli legeltetés az időjárás, vagy hó miatt az erdősejében is lehetetlennek nem válik, tehát ott legeltetnek november végéig vagy december közepéig. Ekkor haza hajtának a tanyára s ott tartják jószágaikat februárig. Februárban ujból kihajtanak az erdei kaszálókba s várják a most már rossz legelőn a megváltó áprilist, hogy ismét a Hortobágyra mehessenek.

Ez a rendszer így papírosan nézve nem is volna rossz, mert 6—7 hónapig a Hortobágy; 3—4 és fél hónapig a kaszáló tartja el a jószágot, a tanyai takarmányozásra, tehát 2—2 és fél hi, ap marad, s így a gazda a tanya földjén, a kis gazdák a háztutáni földeken ugy gazdálkodhatnak, hogy felszántják azt a kűsbőzig s váltakozva felebe buzát, másik felebe tengerit vetnek, hiszen a tengeri kőrő a »csutka« bár nem hizlalja is a barmokat, ugy ahogy eltarthatja azokat, a buza és tengeri pedig a legtöbb jövedelmét adja.

Csak hogy egy kis hiba csuszott be a számitásba, mert a Tisza szabályozása folytán a nyárderéki legelő biztosító berkek és morotvák kiszáradtak, s helyükön már júliusban, sőt mint a folyó évben is, már június hónapban elsőtől sovány székfűvet termő területek maradtak, melyeken az állat megélni nem képes. Bekövetkezik pedig ez az szályos állapot a szabályozás 10 év alatt legalább is nyolczszor.

Sűkségtelen volna még a gazdálkodásnak nem értő előtti is magyarázgatni, hogy mi jelentősége van a gazdára nézve annak, ha nyáron, akárcsak három hónapban keresztül is jószágával legelő nélkül marad. De rá kell mutatnunk arra, hogy ez a kalamitás sehol az országban nem olyan nagy csapás, mint épen Debreczenben, még pedig azért nagyobb csapás ez itt, mint bárhol másutt, mert, mint már említettem, a hortobágyi legelőbe bizakodva, takarmányt sem a tanyaföldjén, sem a kaszálóban, sem sehol másutt nem termel, s mert a hortobágyi legelőben bizakodva, több jószágot tart, mint amennyit okserüen tartania szabad volna. Nem azt értem azalt, hogy több jószágot hajt a hortobágyra, mint amennyire jogosult, hanem azt, hogy a már idézett legeltetési rendszárával folytán vagys, hogy csak az legeltethet a Hortobágyon, akiknek tulajdon marhaja van, tul magas a legeltetési kulcs, s nincs olyan gazda, aki az illetéket be nem töltené.

Node ott van az erdei kaszáló, ide környégre be magát már június vagy július hónapban a jószágtartó gazda, mert a legeltetési statutum tiltja, hogy őszi vásár előtt, tehát október dereka előtt, a kaszálóba behajtani lehessen.

De mit tegyen a város tanácsa, mikor be kell látnia, hogy igazuk van a gazdáknak, mikor arra hivatkoznak, hogy éhen pusztul a jószáguk, ha őket a kaszálókba be nem bocsátják. Enged tehát évről-évre, igaz, ki is köti, hogy mihielyt megjönnék az esők s fű verődik a Hortobágyon, a gazdák jószágaikkal a kaszálókba kitakarodni tartoznak.

Ami szeptemberben rendesen meg is történik, de ám hova lett a kaszálónak az a mezője, melyre a gazda október derekától deczemberig számitott? A kaszáló talaja ma már, fájdom, nem oly termékeny, hogy a legújabb időjárás mellett is a fű megújulna, s a mező ott pótlódna.

Ami nem következhetik be ma már csak azért sem, mert a kaszáló csak névleg kaszáló, mert a gazdák bizony feltörték s rozsszal, tengerivel zsarolják azt ott, ahol még lehet, s így a legeltetés azon városi erdőterestre szorul, melyre a legeltetési jog rá van táblázva. Amely terület pedig a vágások terjeszkedésével az erdő-törvény megszorító intézkedése miatt rohamosan apad és értéketlenedik.

Öszire tehát csak koplalni meg be a Hortobágyról kikopplaltan beszorult jószág a kaszálókba. Onnan koplalni megy a tanyai csutkára, melyet sokhelyt nem is istállóban, még csak nem is fedél alatt,

* Ezen adatok csak hozzávetőlegesek, mert hitelesen meg nem szereshetők.

de még nem is jászolból, hanem a szabad ég alatt, maga alul ürülke közül kénytelen fogyasztani.

Össze foglalva most már ezek az állatok értékét legfőképpen befolyásoló körülményeket, nem zárkóztatunk el azon igazság beismerésétől, hogy a 42,663 holdas Hortobágy, melyen tavasszal hideg, zivataros esőkben adves, hideg fűvön, aklok nélkül kiülőndek az állatok, nem zárkóztatunk el annak beismerésétől, hogy a Hortobágy, melyről kiéhezve, lesoványodva szorul be a jószág, ugy kezeleve, ahogy most kezelik, nem kincses bányája, hanem koldus tarisznyája az ott legeltető gazdaközönségnek.

Évi százezrek fekszenek ebben a nagy birtokban. Hova lesznek? Meglátszik ez a ma ott legeltető gazdák jószág állományán? Vagy talán a telegkönyvben rejtőzködnek az ott szerzett vagyon?

Ezekre a kérdésekre csak egy felelet van, hasznosítani kell a Hortobágot!

Ha nyíltsággal, őszinteséggel talán bántottam gazdátársaimat, sietek őket kiengesztelni, amikor is táborukba szállva azon meggyőződésünkre adok kifejezést, hogy a Hortobágy hasznosításának csak egyetlen eszkerü módja van, még pedig az, hogy a város jól felgottat érdekében meghagyja azt a debreczeni gazdák használatába. Még pedig nem ugy, amint az több oldalról javasoltatott, a jó termő részek kiszakítása és bérbeadásával, hanem csonkítatlanul teljes egészében.

Am világítsuk meg az ügyet erről az oldaláról is.

Tekintve a Hortobágy hasznosítására vonatkozó összes fejtegetéseket és tervezeteket, joggal vélem feltételezhetni, hogy a kizűdatudba ment át az a meggyőződés, hogy a legelőbér emelése utján teljes lehellettség volna a Hortobágy jövedelmét ugy fokozni, hogy a háziipart igénye is kielégítessenek, mert a gazdák daczára annak, hogy legelőbérben semmit sem fizetnek, s hogy a háziipartzárba szóra sem érdeemes összeg folyik be, még pedig kezelési költség cainen, többe, mint amennyit a tisztaszabályozási költség és az adó kitesz, nem fizetnek, mert a jövedelem, mely a Hortobágyból ma remélhető egyenlő a semmivel. Ez az oka annak, hogy mindazon javaslatok, melyek a jövedelem fokozása czefájából tetteket, azt veszik alapul, hogy szakították ki a Hortobágyból kisebb-nagyobb, de mindenesben tetemes rész és adassék bérbe.

De mindennek daczára ingatag alapon állanak s egytől-egyig hejyt nem állók azok a tervezetek, melyek a hortobágyi kérdés megoldását, a terület részleges bérbeadásával kívánják megoldani, még pedig annál ingatagabb, annál helyt nem állóbbak ezek a javaslatok, mennél nagyobb százbák a bérbeadóknak részt.

Vezet tehát ebben az irányban Kövendi Domokosnak, a Hortobágy hasznosításának előkészítésére kiküldött tizenhatos bizottság által a rendezés alapjául elfogadott »határozati javaslata», amely 42,663 holdból 12 ezer holdat véleményez a gazdák használatába meghagyandónak, 28 ezer holdat pedig bérlet utján kíván értékesíteni.

Ingatagnak minősítem pedig a határozati javaslatainak a bérleti rendszerre támaszkodó alapját, s így a helyt nem állónak jelenti ki a tervezetnek erre épített összes ítéleteit, elsősorban azért, mert okzer hasznosítási tervet csak akkor lehet készíteni, ha behatóan, apró részletéig ismerjük a hortobágyi talajviszonyokat, ezeket pedig tartózkodás nélkül merem mondani, sem a javaslat tevő, sem a városnak egyetlen gazdjára sem ismeri.

Értsük meg egymást. Nem a tervezőnek szakértelmét, nem a gazdák ismeretét akarom ezek kétsége vonni, hanem állítom azt, hogy nincsen közöttük olyan gazda, aki ma meg tudna felelni a következő kérdésekre:

Hány hold első, második vagy harmadosztályú szántóföldnek megfelelő terület van a Hortobágyon?

Hány holdat tesz ki a jó minőségű, hány holdat a föltétlen legelő terület?

Mennyi a használhatatlan terület?

Hol és hogy fekszenek ezek, mennyi van az egyikből, mennyi a másikból egy tagban?

Ki lehet-e, mint az tervezve van, a kis- és közép bételeket ugy kikerekíteni, hogy azok a nagy bérletet lehetőleg körül övezék s nem akadályozza-e a kis bételek alakítását az a körülmény, hogy föltétlen legelő területek közé esnek s hogy így a legeltetés által a szántás, a szántás által a legeltetés akadályozza ne legyen?

Ki lehet-e kerekíteni a négyzáz kis bérletet, mely a Kövendi-féle javaslat szerint egyenként husz holdban van megállapítva ugy,

hogy mindegyik a holdankénti husz korona bért megérje? Nem-e áll elő az eset, hogy az egyik kisbérlet a bérösszeg kétszeresét, a másik annak csak felét éri meg?

Mert a Hortobágyon minthogy a talaj mondhatni névleges távolában különbözik, még pedig ugy összetételében, mint lívójában, vagyis ugy, hogy a használhatóságot a talaj összetételén kívül a vízjárás is befolyásolja s így huszholdas átlagokban számítani aligha lehet. Vagyis magyarul szólva, ki az, aki a Hortobágot ma ugy ismeri, hogy szerződéses kötelezettséget merjen vállalni — azzal a szándékkal, hogy azt meg is tartja — az íránt, hogy nyolcvanezer holdat négyzáz olyan husz holdas béreletre tudja osztani, hogy a négyzáz kis gazda olyan arányban kapja a jó, a gyenge és rosszabb földet, hogy részüknél holdankénti husz korona bér mellett bérfizetés nélkül megszökni kénytelen ne legyen. Állítom s aki a Hortobágot ugy tengernyi vízeivel ma nézi meg, igazat fog abban, hogy azt az eszményi hármás bérleti rendszert még akkor sem lehet foganatosítani, ha nem az öntözésen, hanem a vízlecsapoláson kezdik meg a műveletet.

De térjünk csak vissza azon állításomra, hogy nincsen ma Debreczen olyan halandó, aki ugy ismeri a Hortobágot, hogy erre olyan hasznosítási tervet tudjon készíteni, melynek keze-lába legyen. S amely terv biztosítékot nyújtson az íránt, hogy az egész akcióz órszágra szóló kudarcot ne vallhasson. Nincs olyan ember, aki biztosítaná a ma rendelkezésre álló adatok alapján Debreczen város tanácsát arról, hogy elég előre látnak, elég bölcsnek bizonyul, ha foganatosítja a Kövendi-féle javaslat azon propozícióját, hogy: »Hortobágyon imeni részből, a juhlegelőt is beleszámítva, kizárólag közlegelő czefájára tizenkétezer holdat gazdáinak kiszakít.

Nem akarok ismétlésekben bocsátkozni s így mellőzöm a talajismeretlenségéből származható tévedésekre való utalást, mellőzöm a tervezett öntözésnek ma még kérdéses eredményre való hivatkozást, pedig erre épül a Kövendi-féle javaslat azon számítása, hogy 864 négyzázgól legelő 180 napig eltart egy számos jószágot, vagyis, hogy öntözés mellett ezen 864 négyzázgól 1260 kiló száraz szénának megfelelő 63 mm. szikes gyepfüvet teremjen; mellőzöm azon nehézségeket, melyek 20 ezer darab számos, tehát fejenként 40 ezer darab állatnak, ezen 12 ezer, csatornák által szelt hidakkal tarkázott szűkterületen nem* ivar, életkor és használat szerinti összetetésre s gulya rendszerben való legeltetéséből, a csatornák begházolásából stb. erednek, s csak egy csekélyke, olyan féle körülmény terjeszkedem ki, mint amikor egy ló botlása miatt egy ország veszett el, hogy kimutassam azt, miszerint ezzel a 12 ezer holdas kizárólagos legelőterülettel a debreczeni gazdákon nem csakohgy segíteni abszolút lehetetlen, hanem hogy ezzel holtbizonyossággal végtelen bajba juttatja őket.

Abba a bajba jutnának pedig, amelybe ma vannak, azért, mert okseri legelő gazdaság olyan területen, mely a várostól 30—35 km. van, megfelelő épületek nélkül, nem képzelhető, mert a szabad ég alatt tavasszal és ősszel hetes esőben a Mátra szele, nyárban a forróságban a legyek, a bögölük és szunyogok özőne, ugy kiveszik a sikert, különösen növendék állatokból, hogy bár ez alig lehetséges, rosszabb állapotba jutnak a kaszálóban, mint aminőben a Hortobágyra hajtották, ugy vitték őket. Pedig a jószágártás olyan tökébefektetés, melynek kamatai a tökenövegekbenben területnek meg.

Na ez ugyan gyenge érv, fogják gondolni azok, akik a hortobágyi viszonyokat nem ismerik, tessék ezeken a bajokon segíteni. Tessék aklokot, állatlokat építeni. Csakohgy nem lehet ám, sem most, mikor a gazdák az egész Hortobágot bírájk, sem akkor, ha kihajítják azt a 12 ezer holdnyi »feltétlen legelő területet». Ha lehetséges volna, rég megtették volna ezt a debreczeni gazdák a maguk eszéből is, kivált olyan esztendőktől után, mint aminő az 1874-iki év volt, amikor is május 14-én, a hetes havas eső által elcsigázott összes méneseket, gulyákat ugy szétszórta a vihar, hogy a város menését átterelte a Hortobágy folyón, melybe a csikók bele is fuladtak, a kanczák pedig a nádudvari templom falánál létek enyhélet.

Amikor egy éjszaka, borjut, csikót, juhot beleértve, elhullott 4000 ezer drb. jószág s még hetek múlva is hortdák haza a szomszéd határokból a bitangásba jutott állatok.

Nem lehet pedig a Hortobágyon istálló, hodját építeni azért, mert a Hortobágyon nincsen szalma, nincsen alom, anélkül pedig a legjobb istállóban is csak hamar hasig dül a barom a detgetbe

*) Ló, szarvasmarha, juh, s ortés.

s kötéllé kellene nedves időjárásban onnan kivonatni. Volt szerencsém ezt a műveletet többször látni. Szalma odahordásról 30 klm. meghaladó távolságból közös gulya rendszer mellett pedig még gondolni is képtelenség.

A 12 ezer hold kizárólagos legelő területtel tehát nincsen segítve a gazdáknak, még ha el is tudná tartani a 20 ezer drb. számos jószágot, ami szinte képtelenség.

A Hortobágyon jövedelmező állattenyésztés csak akkor lesz, ha ottan a legeletés mellett mezőgazdaság is rendszeresítettik, ha megtermelik ott az almot s gondoskodnak az okvetlen beálló két-három hónapig aszályos időre mesterséges s olyan természetes takarmányról, melyet a város a gazdák elől el nem használtak s idegeneknek el nem ad.

A kizárólagos legelő pedig azt teszi, hogy ilyen juss a gazdáknak ott nem adatnék, almot venni pedig ott nem tudnának, mert sem a 400 száz kisbérlelőnek, sem a közép, sem a nagybérlelőnek számlát eladni szerződés szerűleg nem is volna szabad.

De ha ez megengedtetnék is, ha répát, kendert, czirkot s rizst tartoznának a Hortobágyon természetni; maguknak is kevés lesz, ugy a szalmájuk, mint a trágyájuk. Pedig erre a szik talaj nagyon áhítozik.

Kövény ur hasznosítási javaslatának Achilles sarka azonban az elmondottak dacára is nem a javaslatnak ezen, csak nagyjából felsorolt aggályosságában, hanem azon kardinális, a város kötelességszerű gazdasági politikájával szükségserűleg ellentében álló hibájában van, hogy a Hortobágy 42,663 kth. holdnyi területből 28 ezer holdat, tehát az összes terület 63 százalékat magános személynek vagy részvénytársaságnak 40, esetleg 60 évre kívánja bérbeadni s hogy ezen társulatot bírná meg azzal, hogy alakítsa meg a kis- és középbérleteket. Eszközölje a befektetéseket, szóval felhatalmazná a részvénytársaságot arra, hogy itéljen ott elevenek és holtak fölött.

Lekötöni ilyen hosszú, egy emberöltőt meghaladó időre olyan magyot, melynek jövedelmezősége még a legkedvezetesebb kezelés mellett is tenyérben fekszik, képtelenség. Abba a nemzetgazdasági elvbe ütközik, hogy ilyen hosszulegűt szerződés csak azoknál a vállalatoknál vannak indokolva, melyek nagy tökélyfektetések mellett is nagy kockázattal járnak s jövedelmezőségére csak hosszú idő múlva számíthatnak, ez az eset pedig a Hortobágy hasznosításánál nem forog fenn, mert ha bele akasztják ezen szűz föld termelésre alkalmas talajába az ekét s foganatosítják az okserű mezőgazdaság legelőmiből műveletét, megvan a jövedelem, mely fokozódik évről-évre, amint a helyi viszonyokhoz való bensőbb alkalmazkodás által a gazdálkodási rendszer tökéletesítettik.

De lássuk, mivel indokolja Kövény ur ezen tervezetét.

Ajánlatossá tesz — mondja a javaslattevő ur — az egymelynek a részvénytársaságnak való bérbeadását a czélszerűség szempont*⁴. A város anyagi érdeke ugyanis azt kívánja, hogy lehetőleg egy személyvel álljon szerződéses viszonyban, mert a dolog természete szerint egy személy pontosabban teljesíti a haszonbér fizetését; hogy egy személyvel szemben a szerződéses kötelezettségek teljesítése könnyebben ellenőrizhető; a felelősség egyégszerűsül s a bonyodalmas perek inkább mellőzve lesznek. Ajánlja a nagy bérletet főleg szociális szempontból, mivel a kulturának fejlődésére és fejlesztésére a multban és jövőben csak oly központ szolgáltathat módot, melynek anyagi ereje s intelligenciája van ahoz, hogy iparvállalatokat létesítsen; a nagy bérlet berendezése kövendő példa gyanánt ösztönözni fog szolgálni a középb- és kisbérletek körében; a nagybérlet ipari vállalatival nem csak a termelésnek változatosságát irányítja, hanem egyuttal mindjárt vévűl kínálkozik s a termelőnek nem lesz szüksége arra, hogy áruczikkveivel távolabbi piacokat keressen fel; a nagybérlet, mint nagyipari vállalkozó egyuttal telepitő is, munkásokat szerződöttet, akinek létfeltételeit előállítja, neki keresetet nyújt, részokra lakásokat kap; térteldek munkászkét talál munkát s így a szociális bajokon nagy részben segítve lesz.

Ez az indoklás az eszméknek valóban ideális szérnyalása s ismervé Kövény ur személyét, meg vagyok győződve arról, hogy célzatait tiszták s hogy szándékai őszinte s csak a közérdek előmozdításá czélozza, de önkéntelenül eszembe jut ezen indokolás csoportosításánál, hogy néhány év előtt, felsőbb helyről olyan megtisztelő megbízást kaptam, hogy a hozám juttatott tervezetek és bérszerződések alapján, adnék szakértői véleményt egy nagybirtoknál — egy alapítványi uradalomnak — egy milliókka

rendelkező belga társulat részére, kis- és középbérletek létesítése czéljából való bérbeadása iránt s hogy dacára azon gyengéd befolyásolás s csak sejtett pressióknak, azon kényszerhelyzethez jutottam, hogy a legelőmiből véleményem voltam kénytelen a tervezett foganatosítása ellen fölterjeszteni, pedig ezen a Hortobágy hasznosításával teljesen hasonló ügyben is, az üzlet realitása az alapítványi érdekek előtérbe helyezése mellett, közzgazdasági és szociálpolitikai érvekkel úgy meg volt indokolva, hogy kétségeim támadtak az iránt, meg tudom-e feladatokat helyesen oldani. Ma, mikor már teljes tárgyilagossággal gondolok vissza ezen szappanbuborékként csillogó, de szappanbuborékként szét is pukkantató vállalatra, tudom, hogy helyesen jártam el, mert azt az elvet vettem szakértői véleményem alapjául, melyet Kövény ur is a »javaslatának« 12-ik lapján hangoztat, mikor szószertint ezeket mondja: »Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a vállalkozó befektetéseit teljesen kihasználja is akarja.« Ó ugyan ezt annak az indoklásra hozza föl, hogy a bérleti idő 40, esetleg 60 évben állapíttassék meg, de azért ezen mondása minden irányban s minden üzletnél szinarany igazság.

Ismétlem, hogy ezen bírálatomnál Kövény ur személye szóba nem jöhet, reá annak egy kifogása nem vonatkozatható, hiszen ő csak a tervező, e véleményezésemnél pedig, csak a vállalatról, az üzletről lehet szó, amelytől pedig ő távol áll.

Mintfogva a városnak a Hortobágy hasznosításával nem az volt s ma sem az a czélja, hogy kulturális és szociális missióba fogjon, hanem kifejezetten csakis házi pénztárnak fölségelésére törekedett és törekszik, a kulturális és szociális szempontokat a hosszadalmaság kerülése és az átnézetesség egyszerűsége kedvéért is teljesen mellőzöm, pedig erről is lapokra terjedő elvenetéseket lehetne felsorolni. S elbíralom az üzletet az egyszerűség alapján, ridég üzleti szempontból.

Kövény ur javaslatára a vállalkozó vagy »A Hortobágy hasznosítására alakult részvénytársaság« a várossal szemben kötelezi magát, 28,000 kth. hold földet 40, vagy esetleg '60 évre bérbe vesz, s fizet holdanként a bér I. évében 6 kor. 51 fillér, a II. évben 9 kor. 77 fillér, a III. évben 13 kor. 03 fillér, a IV. és az II. követő években 16 kor. 28 fillért bért.

Mezőgazdaságilag művelhető földért, amint azt a tervezet föltételezi, ezek a bérösszegek oly szerények, hogy az a jogos kérdés merül fel: hát az adókat és a tiszaszabályozási költséget ki fizeti? mert erről a tervezet, bár részletező számtételekkel van indokolva, említsék nem tesz, pedig ha csak a törések folytán emelkedő adókat holdanként 4 kor. teszik, a város első évben holdanként 2 kor. 51 fillér, a második évben 5 kor. 71 fillér, a harmadik évben 9 kor. 03 fillér, a negyedik és következő években 12 kor. 28 fillér bér kapna. Hol van a Hortobágy szabályozási költsége, amely egészben 10,248 kor. 03 fillért tesz ki. Az pedig, hogy 40, vagy 60 év múlva az összes, jó részt elavuló beruházások vissza hagyatnak, édeskevésre értekelhető.

A város tehát a bérösszeg alapján, semmiesetre sem csinálna valami fényes pénzületet. No de fűnn marad még annak lehetősége, hogy a részvénytársasággal kötött bérszerződésből származható és kiütésbe is helyezett közvetlen jövedelmei révén megtérül az, ami a vámon elveszett. Latolgassuk tehát az úgynek ezt az oldalát is.

A bérő részvénytársaság zavartosságot vállal aziránt, hogy a bérterületen elsősorban egy cukorgyárat, s ezenkívül len, kender, kosáruj, gyékény, czírok gyárat, s különösen rishálótoló gyárat állít föl, mert a rizstermelésre fő súlyt kíván helyezni. Ez kissé sok a jóból, de vegyük, minthogy előnyök van jelezve mi is elsöben szemügyre a cukorgyár ügyét. Annnyal inkább, mert Debreczennek volt egyszer egy cukorgyára, s mert annak megszűntetése a mai viszonyokat tekintve, oly veszteségnek tekinthető, hogy azt okvetlen pótolni kell. Csakhogy nem a Hortobágyon, mert nem oda, hanem ide Debreczenbe a város területére való. Hogy minő haszna van egy olyan cukorgyárnak, melynek megvannak létfeltételei, azt megláthatjuk Szerencsen, mely a cukorgyár helyi hatása folytán egy jólétű sugárzó községg lett. Ilyenné tette pedig Szerencset a cukorgyár, mert ott oly mértékben vannak meg a gyár életfeltételei, mint aminő mértékben azok a Hortobágyon hiányoznak.

De ne csak állítsuk, hanem bizonyítsuk is ezt, még pedig folytonos vonatkozással, a Hortobágy hasznosítására. Beszéljünk tehát elsőben is a számtételek.

Közudomású dolog, hogy egy cukorgyár csak akkor valóban életképes, ha 8—10,000 hold répa termése van részére biztosítva, s ha vasuti központra épült. Már pedig a Hortobágyon hiányzik

mind a két életföltétel. Hogy a Hortobágy nem vasuti gőcpont, az bizonyos, előírt tehát napirende térhetünk, hogy nincs meg a 8—10,000 hold répája, azt is könnyű bebizonyítani, mert abból a 28,000 holdból, melyet a részvénytársaság bérbe venne szeretne, a javaslat szerint ki kell adni a 400 kis bérletnek 8000, a közép bérletnek ismét 6000, tehát összesen 14,000 holdat, amelyből minthogy az okserőség azt követeli, hogy a bérbe adó város kikötse, miszerint csak minden 6 évben szabad ugyanazon földben repát termelni, csak 2333 hold lenne repa termelésre fordítható. De ha biztosítási is magának a részvénytársaság kis és közép bérleivel kötött szerződésében, hogy a megengedhető legnagyobb területű repa termelés tartoznak úzni, s így biztosítási is magának az egész 28,000 hold, egy hatodrésznél, tehát hogy 4666 holdon természetesen repa, még mindig 4—5000 hold hiányzanék. Arra pedig, hogy a szomszédos birtokok pótolják a hiányzó mennyiséget, csak akkor számíthatna, ha olyan kedvező szerződést ajánlana nekik, mely mellett csak veszteséggel dolgozhatna, a minthogy maga is csak veszteséggel termelhetné a repáját, mert hivatkozom az illető urakra, hogy megpróbálkoztak már az Óhaton a Nagymajorban, a Cserepesen, s a többi körül fékvő kisebb birtokokon is a cukorrépa termeléssel, de föl-hagytak vele — aminthogy a részvénytársaságnak is föl kellene vele hagyania, még pedig azért, mert szikes talajon, pedig ott ilyenek nyolcvezredrészen a szántóföldek, — hiszen azért van olyan jó buzák — cukorrépat használnak telmen nem lehet. De ne tessék elfelejteni azt sem, hogy a vasut vizindási és más tarifával dolgozik, mint az államvasutak, s hogy a vasuti állomásokhoz vezetők utak, ép a repaszállítás idején, rendszeren feneketlenek.

Ezen általam mondottak ellen lehet érvelni, de az ellen, hogy Debreczen városának az az érdeke, hogy a cukorgyár ne a Hortobágyon, hanem a város területén épüljön, még csak szót se lehet ejteni. Ez ellen tehát a város tanácsa sem bocsátkozhat akcióba, mert maga alatt vágná a galyat.

Len, kendergyárat, meg rizshántóló lehet építeni, de hogy hol veszik hozzá a nyers lent és kizend, vagy pláne a rizst, az más kérdés, mert az egyáltalán nem kérdés, hogy a Hortobágyon sem talaja, sem klímája nem alkalmas ezen mely áramlasi talajok, hűvös, csapadékos klímát igénylő növények termelésére, pláne a rizstermelésre, mely különösen meleg klímát igényel. Tessék megnézni Péklán, hogy dagasztják a rizs munkások a televényes iszapot. Hol van ez a Hortobágyon.

De talán sok is lesz már a jóból s térjünk át, csak futólag a hasznosítási teret kulturális és szociális oldalának feszegetésére, s vegyük szemügyre annak a 400 rabszolgának, vagy amint a szerződésben nevezetnek, kis bérletnek a sorsára.

A hasznosítási javaslatban ki van mutatva, hogy a kisbérletnek után, levonva a levonandókat, 4 év után holdankénti 20 kor. bérjövédelmre lehetne számítani, de azt, hogy minő bért követelne a kisbérletlőtől a részvénytársaság, azt nem találom sehol; pedig kulturális és szociális szempontból ez itt a legeslegfőbb kérdés. Főképpen a tanácsra nézve, mert ha nem képezi is föladatait, hogy birtokának hasznosításánál a kultúr- és szociális szempontok irányítását, erkölcsi köteleseibehez tartozik, hogy a közvagyonnal úgy járjon el, hogy azzal visszaélés ne történhessen.

Ezen a szírtzen szenvedett hajtótörést a belga társaság gyalája is, még mielőtt megrakodottan révbe juthatott volna. Lássuk csak, hogy lehetne ezen közvagyonnal visszaélni elkövetni.

„A vállalkozó, aki befektetését kihasználási is akarja” így mondja a »Javaslat« is. A bérösszeget az elérhető legmagasabb összegben szabja ki, annál is inkább, mert előre látható, hogy földhész kis gazdáink olyan bérletre, melyben mint Kövendi ur kiemeli, olyan befektetés van, mely mellett nem kell a gazdának a lét és nem lét erőt lenyűgöző nagy kéréseivel foglalkozni, valóssággal töltonagi fognak, s még egy másikra is licitálnak a kis emberek. Kiveti ezekre nemcsak az a holdankénti 20 koronát, melynek alapján a várossal egyezkednek, hanem rájuk vetné, nemcsak a kisbirtokba tett befektetéseinek törlesztéses kamatait, hanem reparációját rájuk még összes mezőgazdasági befektetéseinek: árkolásoknak, utak csináltatásának, szőlő mindazon kiadásainak törlesztéses kamatait, melyeket a várossal szemben magára vállalt.

De hogy gyári üzemek is lehetőleg biztosítsa, eléjük kell szabni egész gazdálkodási rendszerüket, kényszeríti cukorrépa, len, kender, mesterséges takarmányok termelésére. Természetszerűleg kötelező az arra is, hogy ezen termékeiket a vállalatnak adják el. Pedzi ezt a »Javaslat« is, mikor mint előnyt említi föl, hogy az ipari vállalat

vevőül kínálkozik s a termelőnek nem lesz szüksége arra, hogy árucikkjeivel távolabbi piacot keressen föl, a szállítással idejét és pénzt tétőzolja, de arról bízott hallgat, hogy még akkor sem ereszti a részvénytársaság kisgazdáját, amikor az nagyon szeretne a távolabbi piacra menni, aminthogy nem is eresztheti, mert szüksége van ezekre a termékekre.

Hogy ki által s miként fognak a terményárak meghatározatni, arra lehet talán egy pontot is beiktatni, de hogy ki fog annak érvényt is szerezni, az megint más kérdés. Ez különben a városra bajt nem hozhat, hiszen föl van a javaslatban említve, hogy a részvénytársaság magára vállalja az összes pereket. Ugyátszik, számíthatunk is erre, amint hogy lenne is csüstül, de azt hiszem ezek csak végrehajtási perek lennének, mert a tőke nem ideálista, s ha nem folyik be a kamat, nyomban kinyújtja az egyik szivókáját, beszippanntja a járandóságot, a perköltséget és a kisember vagonját.

Ne idealizáljunk tehát, a kisbérletek a tőke kezébe rabszolgák, ilyenek alakításához pedig Debreczen városának segédkezett nyújtania nem szabad.

De a kisbérletlők nem sokkal jobb helyzetbe jutnának a közép-bérletlők sem, mert ők sem a javaslatban felvett 16 koronát, hanem ennek megfelelően annyival többet fizetnének, mint amennyit a befektetési kamat címén rájuk sóznának s őket is csak lenyűgözően a szerződés kikötései s teljes pontjai, mint a kisbérletlők. Végezzen talán jobban, de megélni ők sem tudnának.

Ezeknek az eshetőségeknek szem előtt tartásával utasította vissza az alapítvány a belgák kecsgető bér ajánlatát. Ezen eshetőségek szem előtt tartása eredményezte azt, hogy a gróf Csáky-féle birtokok sem jutottak a belgák kezére, s mint remélem, Debreczen városa is ez eshetőségek mérlegelésével utasítja el magától a részvényes bérlet túsúlást és a negyven éves szerződést mind azzal, amivel összefügg.

Felmunkáztak azonban, ha a kérdés megoldásának csak akadályait és nehézségeit sorolánk fel, s így minthogy egész munkát szándékozom végezni, tessék egy pozitív javaslatot is, mely úgy remélem, a kibontakozáshoz vezethet.

Azt ajánlom ugyanis első sorban, hogy Debreczen városa kiindulási alapul fogadja el azt az elvet, hogy a Hortobágy hasznosításánál a házipénztári és a polgárság érdekeit összeegyeztetni kívánja s evégből kizártnak tart minden nyereszkesedésre irányuló bérleti rendszert.

A hasznosítási eljárást tehát azon megállapodásra kívánja fektetni, melyet állattenyésztő gazdáival egyetértőleg létre hoz. Még pedig nemcsak megengedi, de meg is követeli, hogy a Hortobágy 42,663 holdat kitevő területén a mostani nomádikus, idejét multa legeltetési eljárással felhagyja, ott a helyi viszonyoknak megfelelő gazdálkodás szerveztessék.

Evégből belegegyezik abba, hogy a termelésre alkalmas helyeken oly mérvű feltörések eszközöltesenek, így gazdasági üzem fogantatásuk, hogy a Hortobágy nagy egészében megtartsa közlegelő jellegét, s hogy lehetővé tétessék az, hogy az oda hajtott állatok normális időjárásban nemcsak a legeltetésre számíthatni szokott 6 hónapig, hanem ennél jóval tovább, esetleg az egész évben is kinhagyandók lehessenek. Ami által nemcsak lehetővé, hanem indokolttá is válik az, hogy a város házipénztárába, a gazdák által nyert előnyök, a fokozott haszon arányában ennek megfelelő összeg, előzetesen 10 évre kötött oly szerződéses kötelezettség mellett, mely fennáll mindaddig, míg két évvel előzetesen fel nem mondatik, előzetes évnegyedi részletekben befizetessék.

A szerződés megállapodások akár együttes, akár a gazdák csoportos összesszálla mellett jöjenek is létre az összes résztvevők által aláírandók s egyetemlegesen kötelezők lesznek.

Mivel pedig nem más tényszerű és okserü állapont elől a gazdák sem zárkoznak el, de ettől egészen függetlenül már csak azért is, hogy a Hortobágy bármilyen módon eszközözendő hasznosításának reális kiindulási alapja legyen, írjon ki a város nyílt pályázatot ezen állapontjának megfelelő oly hasznosítási teret kérésére, mely a Hortobágy és ezzel összefüggő összes gazdasági viszonyokat fellelőve nemcsak, a gazdakkal történendő megállapodásnak alapul szolgáljon, hanem tisztzza mindazon kérdéseket, melyek a Hortobágy hasznosításával fölmerülhetnek.

Mert ismeretlen tétellekkel számolni nem lehet, s ugy a városnak mint a gazdáknak is érdekelben áll, hogy a Hortobágot gazdaságilag is ismerjék.

Mivel pedig egy ilyen tervezet együttes mérnöki s gazda szakértői nagy munkát igényel, tűzzön ki a város két díjat, még pedig az első díjat a munkával arányos összegben, a második kisebb díjat pedig a végből, hogy azon esetben, ha a második pályamunkából eszmék vétetnének át, ezek is díjazhatassanak, de ha az első pályamunka hozzáadás nélkül fogadtatnék el, adassék ki mind a két pályadíj ezen első pályamunkának. Köttessék ki, hogy az idegen kéz által irt, térképekkel ellátott, jellegű pályamunkát a pályadíjra csak akkor számíthatnak, ha abszolút becslék. A pályázat határideje legalább hat hónapra lenne kitűzendő.

Ez alapon vélem a Hortobágy kérdését legalaposabban megoldhatni.

Békessy László.

A Hortobágy.*)

A Debreczen tulajdonát képező nagy Hortobágy hasznosításának kérdése évek óta foglalkoztatja a város vezetését. Ugy áll ugyanis a dolog, hogy ez a hatalmas földterület, amely valaminek a menekés és gulyák valódi hazája volt, ma jóformán kihasználatlanul hever. A szabályozás után nem öntözte többé vizével a Tisza és az elmaradt tavaszi nagy öntözés azt eredményezte, hogy a szivacsos természetű föld nyáron át gyorsan kiszáradt, fű nem nőtt rajta és így nem is volt képes eltartani a reá eresztett jószágot.

A B. H. utóbbi száma egész tervezet közöl a Hortobágy hasznosítására nézve. Kövendy Domokos debreczeni törvényhatósági bizottsági tag javaslata ez volna: >1. szakítson ki a város a Hortobágyból, még pedig közel eső részéből, közlegelő céljaira 12,000 holdat; 2. törzsménes és gulya részére 2580 holdat. Ezeket a területeket a város öntöző csatornákkal lássa el. 3. A még fennmaradó 20,000 holdat adja bérbé egy haszonbérletnek oly módon, hogy ez a bérletből köteles alkotni legalább 400 kisbérletet 20 holdjával és 3—4 középberletet 1500—2000 hold nagyságukat. A nagybérlet bérletéből átengednie tehát összesen 14,000 holdat és maradna neki is ennyire.

A tervező szerint azért kell egy egyének bérbé adni az egész nagy területet, mert így a felelősség egy emberben összpontosul és utját vágja a sok kellemetlenségnek, amely számos bérlővel szemben okvetlenül felmerülne.

Hát ez nem helyes felfogás! Minek közbetolni a város és a polgárság közé egy teljesen fölösleges közvetítőt, a nagybérlet, mikor helyettesítheti ezt, már ami a biztonságot illeti, a bérlők szövetkezete. A sok kisbérlet tömörül; megalakítja korlátlan felelősség alapján a szövetkezetet. Nincsenek kitéve a nagybérlet önkényének, de az a 14,000 hold is, amit a javaslat készítője a nagybérletnek kíván juttatni, kisemberek kezébe kerülhet és számos szegény ember boldogulásának képezheti alapját.

Az a mozgalom, melyet szövetségünk ezirányban megindított, meleg érdeklődéssel találkozott. Igen sok megkeresés érkezik hozzánk, melyekben a kivétel iránt tudakozódnak. Több helyen megindult már a pénzügyítés is, hogyha a kiszemelt leírhatja, a szükséges összeg együtt legyen.

*) A Magyar Gazdaszövetség *Szövetkezés* c. gazdasági és szociálpolitikai folyóiratából vesszük át jelen cikkelyt, ami fényesen igazolja, hogy a magyar gazdák nagyon érdeklődnek a Hortobágy hasznosítása iránt. A *Szövetkezés* e czéliből felkereste *Zoltai Lajos* s. levélirtót a Hortobágyra vonatkozó adatok beküldésére, ugyintén lapunk felelős szerkesztője, ki az eddigi terveket a *Budapesti Hírlapban* ismertette szintén, felhívást kapott a legelőkelőbb gazdáktól az adatok megküldésére. Mindketten örömmel tesznek eleget a felhívásnak, mert a Hortobágy hasznosítása olyan fontos kérdés hogy annak minden oldalról való megvilágítása csak használható az ügynek.

Amint az egyszerű szerbek a Délvidéken oly sikerrel tűznek és amely irányban a magyarok között is oly lelkes már a hangulat, miért ne találkoznék az értelmes és gazdaságilag fejlett érzelmek bíró debreczeni polgárságnál is rokonszenvvel? Ez lenne a legmegfelelőbb formája a Hortobágy hasznosításának. A mi felfogásunk legalább ez.

Hogy Debreczen város mire határozza el magát, azt természetesen előre nem lehet tudni. Célzserű volna azonban főként a gyöngébb anyagi eszközök fölött rendelkező szegényemberek között mozgalmat indítani a bérlőszövetkezet megalkotása végett. Ha erőteljes öhaj tapasztalna, bizonyára nem viseltetnek a város idegenkedéssel a bérlőszövetkezeti forma iránt.

Ebben a szövetkezetben, amelyben, mint jeleztük, a korlátlan felelősség elvének kellene érvényre emelkednie, mindig volna legalább annyi erkölcsi megbízhatóság, mint akármelyik gazda magánbérletben. És nem kellene a városnak vesződnie a kis emberekkel. A szövetkezet vezetésével érintkeznek csupán, amelynek kötelessége a bérleti feltételek betartásáról gondoskodni.

A tulajtott földvásárlási szenvedélyt mérsékelni hivattak a bérlőszövetkezetek. És igen alkalmasak arra, hogy kevés pénzzel bíró emberek is megfelelő nagyságu darab földön gazdálkodhassanak. Óhajtanánk, hogy Debreczen város törvényhatósága a Hortobágy hasznosításának dolgát olyképen vigye keresztül, hogy a főszerep a kis embereknek biztosítsassék. Nagy a jelentősége ennek nemzeti szempontból is. Fajerosításról van szó és ebben Debreczen vezető szerepe hivatott.

Cs.

Hirek.

— **A közigazgatási bizottság ülése.** Debreczen sz. kir. város közigazgatási bizottsága folyó hó 5-én tartotta ülését, melyen Kovács József polgármester elnökölt. Jelen voltak: Vecsey Imre, Bészler Károly, Magoss György dr., Márk Endre, Szabó Kálmán, Márton Imre, Eisenmann Oszkár, Juhács Ignác, Csányi Viktor, Kocsár Gábor, Végh Gyula, Pálffy Gábor és Tóby Elek jegyző. Az egyes szakreferensek jelentését a bizottság tudomásul vette és a kir. pénzügyigazgató jelentésére szótöbbséggel kimondotta, hogy ez-lexben a fizetési meghagyások kézbesítési törvénytelenek tartja.

— **A műpártoló egyesület.** A műpártoló egyesület képképzését az ipartestület disztermében tartja meg, miután a törvényhatósági bizottsági közgyűlés a városháza nagytermét, tekintettel a mozgalmas időkre, ezen célra nem engedte át.

— **Mérleg hamisítások.** A városi tanács igen érzékeny büntetést szabott azokra, akik a húst hamis mérlegekkel hamisan mérik. A közönség már régen panaszkodik, hogy egyik-másik élelmiszer, és his több ilyenfélét árusító hamis mérleget használ. A furfangos eladók most rajta vesztettek és a tanács érzékenyen megbüntette őket. Még ez alkalommal nem hozzuk az illetők nevét nyilvánosságra, de ha ezek az esetek ismét előfordulnak, kiírjuk nevüket annál is inkább, mert ebben a nagy drágaságban annyit megvárhat a vásárló közönség, hogy legalább annyit kapjon, amennyit bírásan megfizet.

— **A népkonnya megnyitása.** A debreczeni jótékony-nőegylet vezetése alatt álló városi népkonnya december 24-ikén nyílik meg a Bethlen-utcán.

— **Pát a szegényeknek.** A szegényügyi bizottság a városi szegények részére 50 öl tűzfát kér a tanácstól. A tanács legközelebb hozza meg végzését a kérelem felett és mivel minden évben több-kevesebb famennyiséget szavazott meg, bizonyára most sem fog elzárkózni a kérelem teljesítése elől.

— **A rikkancsok lármája.** A rikkancsok, különösen estének egy étkelen lármát visznek véghez a piacon, hogy megfékezzék kívánatos volna. Bizonyára nem úgy küldi ki őket a lapok kiadóhivatala, hogy ordítsanak, mint a sakálók. Azonkívül hazug híreket kiabálnak, az utcán veszednek és illetlenkednek. Nem ártana, ha a rendőrség egyet-kettőt fölön fogna közülök.

— **Hű munkások jutalma.** A földművelési miniszterium tudvaleglen évenként két oly hű eselédet szokott megjutalmazni városunk területén is, akik hosszabb ideig szolgáltak egy gazdát. A gazdasági bizottság a napokban tartandó ülésen hozza javaslatba a jutalmazandó munkásokat.

— **Tanácsülés.** A városi tanács f. hó 4-én és 7-én ülést tartott, melyen kisebb-nagyobb fontosságú folyóügyeket intézett el.

— **A Jogász- és tisztviselőkr felhívása.** A debreczeni Jogász- és tisztviselőkr. választmánya célul tűzte ki e szép multtal bíró és nemes hivatást teljesítő kör életének fölelevenítését s ezért az alábbi felhívást bocsátja ki:

Meggyőződéssel állítjuk, hogy Debreczen város társadalma azon elemeinek, kik mint jogászok és tisztviselők, a szellemi élet munkásai közé tartoznak, valóban életszükségletet képez egy társaskör által nyújtható szórakozás. Ha nem volna, meg kellene alakítani azt a kör, mely az u. n. latineer elemet egyesíti, amely a közéletnek százeféle ellentétét elsimítja, ahol a barátság és az egyetértés honol. A jogász- és tisztviselőkr. eddigi életében mindenkor ezek az elvek voltak irányadók. E kör helyiségeiben megszűnik az elválasztó politikai és társadalmi különbség, itt a mindenkit átható barátság, egymás kölcsönös megbecsülése fűzi össze a tagokat.

A kör olvasótörvényében az összes politikai, a kiválóbb hazai és külföldi szépirodalmi lapok, folyóiratok felfalálhatók. Sakk, domino és (a hazajáratott kizárásával) kártya áll a tagok szórakoztatására. A könyvtár újra rendezve és kiegészítve, magában foglalja a hazai és külföldi regényirodalmat jelesebb termékeit. A társalgótérben naponként barátságos eszmecsere történetnek a tagok, a kör helyiségeiben időnként kedélyes társasvacsorák vannak s az alapszabályok szerint azonnal van arra is adva, hogy tudományos vagy társadalmi jellegű felolvasások által a közmívelődés terén is hivatást töltsön be a kör. A tagsági-díj ezzel szemben évi 12 koronát tesz, tehát oly csekély összeget, amelyet bárki is megerőtletes nélkül fizethet.

És különösen a tisztviselői karnak áll érdekében, hogy a kör kebelében az összeharóztatás érzetét: megerősítse és kifejlessze. Legyen itt egy igazi Tisztviselő-otthon, ahol az annyira szétforgácsolt tisztviselői elem hatalmas egységgé alakul, ahol jogos érdekeinek társadalmi támaszát megtalálja, ahol szelleme a gyötör és megöröl hivatali munka után ismét felrészül. Nagyobb és kisebb tisztviselőre egyaránt kívánatos e kör fennállása és virágzása.

Amidőn tehát egy ilyen jellegű, kevés anyagi áldozatot igénylő társaskörünk van, lépünk és tömörülünk annak zászlója alá. Ápoljuk e kör nemes tradícióit, igyekezzünk társadalmi hivatása teljesítésében segíteni, igyekezzünk magunknak egy kellemes, baráti melegtől sugárzó társaskört teremteni azáltal, hogy mindazok, kik nem tagjai még a Jogász- és tisztviselőkr.-nek, oda lépjenek be, akik pedig tagjai, látogassák a kör helyiségeit mentül gyakrabban, vegyenek részt annak minden életnyilvánulásában, támogassák a köz vezetőségét, választmányát közvetlenül és közvetve minden módon, hogy elháríthatassak a fejlődésnek, a virágzásnak összes akadályait, s mindnyájunk előnyére és óhajára olyan legyen e kör, amilyenek azt alkotói tervezték, s amilyenek lennie kell.

Tagokul jelentkezhetni a választmány alulírott tagjainál és Tóth Béla győztes részénél. A most belépő tagok fizetési kötelezettsége csak 1906 január 1-én kezdődik, a jogokat azonban a felvételtől kezdve azonnal gyakorolhatják.

Kelt a debreczeni Jogász- és tisztviselőkr. választmányának 1905. évi november 22-én tartott üléséből.

Dobieczi Sándor, Micolczy Jenő, alelnökök. Dr. Szücs Géza, titkár. Szilágyi Imre, ügyész. Zimmermann Gyula pénztárnok. Dr. K. Szalay Béla, körgazda. Hetey Karoly könyvtárnok. Agrícola Adolf, Berényi Lajos, Balogh Imre, Bartók Goston, Csathó Zsigmond, Ercey Jenő, Ericz Ernő, Fauszt Elek, Géresi Kálmán, Jaszenszák Sándor, Komlóssy Arthur, Majerszky Mihály, Materni Lajos, Mándoky Béla, Mady Imre, Molcsányi János, Pápay János, Székely Ferencz, dr. Szüts Miklós, dr. Tüdös János, Ujhelyi András, Unger Gusztáv, Viz János, Wolafka Antal választmányi tagok.

Szerkesztői üzenetek.

R. L. Mint méltóztatik látni, a kérdezett cikkelyt az író engedelmeből lapunk mai számában közöljük. Közöljük pedig azért, hogy az ügy minden oldalról kellő világítást nyerjen. A beklüdtött cikkelyt lapunk legközelebbi számában hozzuk, kérjük azonban, hogy a hét valamelyik napján méltóztassék a felelős szerkesztőhöz befáradni.

Spectator. Nem tudjuk az időt megmondani, mert az ügy most van tárgyalás alatt. Méltóztatassék folvilágosításért a városi mérnöki hivatalhoz fordulni.

Nró 5. Miért ne közölnék? Az egészséges vita csak használ az ügynek. Tessék beküldeni, lehetőleg kezd estig.

— **a —** Becses sorait vettük és egy a városi tisztifőügyész ur jogi véleményét, valamint a kért javaslatokat a Város megfelelő számaival postára tettük.

dr. H. P. Budapest. Az *Ereky Károly* ur által kért dolgokat elküldtük. Örvendünk, hogy annyian érdeklődnek az ügy iránt.

Gy. I. Közvetítésekkel nem foglalkozunk, egyébiránt a kérdezett czéget nem ismerjük.

— **o —** Szépirodalmi lap talán közölné! A kéziratot egy hétig megőrizzük.

B. G. Igazán élvezettel olvastuk el cikkelyét és hogy mégsem közöljük, annak oka a következő: Lapunk, mint címe mutatja, közigazgatási, közmívelődési és közgazdasági lap, mely politikával nem foglalkozik. Ettől nem térhetünk el még a mostani zavaros napokban sem. Elismérjük, hogy cikkelyének minden betűje igaz, érvelései erősek, okosak és színesek, meleg hazafias érzés van minden sorában mindnyájunkat meggyőző arról, hogy önék van igazgyekezünk volna a politikai részt mellőzni és megkuritva adni a cikkelyt, de utólag beláttuk, hogy kár volna ezt a gyönyörű egészet legszebb részeitől megfosztani. Szébb és érdekesebb cikkelyt régen olvastunk és szinte fáj, hogy fel nem használhatjuk. Eppen azért elnézését kérjük és a cikkelyt további rendelkezésig őrizetünkbe vettük.

Damokles. Sohase tessék féltetni bennünket. Mi nem féltünk, legfeljebb az igaz ügy bukásától. De a történelem megtanít bennünket arra, hogy a jog- és szabadság csak látszatra halnak meg, de elpusztítani őket nem lehet, mert mindkettő halhatatlan.

Dr. Juris. Megkaptuk, átvastuk és lapunk karácsonyi számaiban felhasználjuk.

Megjelent

a „**Debreczeni Képes**”

Kalendárium“ (1906. évre.)

Ara 1 korona.

Kapható a városi könyvnyomdájában és minden könyvkereskedésben.

Utmutató a városházán.

A polgármester fogad minden kedden és pénteken 11 órakor.

A tanács rendes tanácsülését hétfőn és csütörtökön délelőtt tart; a tanácsnokok ez időben feleket nem fogadnak.

Az árvászek szerdán és szombaton és a hó utolsó napján délelőtt tartja üléseit. Az árvászeki előadók feleknek felvilágosítást adnak és fogadnak hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken d. e. 10-12-ig.

A közigazgatási bizottság minden hó 5-ikén tartja ülését.

Az iktató hivatal hétköznapokon d. e. 9-től 12-ig, d. u. 3-5-ig, vasárnap és ünnepnapon 9-11-ig fogad el beadványokat.

Hivatalos órák a városházán. Hétköznapokon d. e. 9-12-ig, délután 3-6-ig; vasárnapokon és ünnepnapokon 9-12-ig.

A hivatalos és azok száma a városház 15- és mellékkapui alatt kifüggesztett táblákon jelezve vannak.

Villamos csengők, telefonok, villámhárítók berendezését minden terjedelemben, javítását és évi gondozását legutányosabban és jótállás mellett eszközi FÖLDVÁRI L. debreczeni első elektrotechnikai vállalata Kossuth-utca 1. sz. (az udvarban). Villamos felszerelések, zseb-lámpák, kerékpárok és alkatrészek raktára.

Képes árjegyzék ingyen.

Telefon-szám 168

TÓTH BÉLA

gyógyszertára és illatszer-raktárában

gyógyszerészi különlegességek és illatszerek

a legnagyobb választékban kaphatók.

Eredeti francia és angol gyártmányok.

Ruhafestő

és vegyszertári tisztító intézet

Angol plaidek és takarók,
svéd borkabátok **Borsos**
Katánál.

Uri divat, kalap és fehérmű
üzlet **Békés Lajos** Debre-
czen, Piacz-u. 44. dr Ujfalussy-
ház. Angol női bluzsokat, férfi
fehérműeket és kelengyéket
mérték szerint a legjobb kivitel-
ben készít.

Hirdetések leközlésére

legalkalmasabb

a városi könyvnyomda-vállalat

kiadásában megjelenő

„A VÁROS”

ezimű heti lap,

mivel ez a nagy keresletnek örvendő lap a város és megye vagyonos közönségének általánosan kezében forog s így a feltűnő és cianus kivitelű hirdetések egész héten át a hirdetőkre tereli a szükségletét besze-
rezi óhaját közönség figyelmét.

HABÉCZY

ANTAL

DEBRECZEN,

Széchenyi-utca 42-ik sz.
Telefon 323.

Fehérmű
Gőzmosóda!!

TÓTH GYULA

VASKERESKEDŐ, DEBRECZEN, Piacz-utca 20. és 27. szám.

Ajánl legjobb minőségben a tavaszi időnyre korté-
szeti, gazdasági és méhészeti szerszámokat és felszerelése-
ket; kertü vasutortok, gyermek-kocskák, fürdőlékák, jég-
szektortok, vas- és rézbutorok, peronospora- és kertü
feckendők, minden vas- és fémparhoz való szerszámok,
tűskés kerítés-huzalok, építkezésekhez vasgerendák, vas-
és porcellán-kályhák, utóbbiakhoz multiplikátor (hőfejlesztő)
botétek. — Legelőzőbb bevásárlási forrás.

TELEFON 308. **MELOCCO PÉTER** TELEFON 308.

GYŐR. ~ ~ ~ BUDAPEST. ~ ~ ~ DEBRECZEN.

Képviselet: Debreczen és Hajdúmegye részére: **LUKÁCS VILMOSNÁL**, Hatvan-utca 5.

Márványozóisklap.
Műkő- és Czeméntárgyár.
Beton és vasbeton.
Építési vállalat.
Átereszek készítése.

Szabadalmazott géppel gyártott **kar-**
mantyus és **csömöszőit** Cze-
mentosövek, Csatornázás.
Beton és Granitto Ferrazo burkoló
munkák.

Lukács Vilmosnál kaphatók rendkívül olcsó áron
a **JOHN-féle kéménytoldó**,

mely minden kémény huzatát megjavítja, füstzaklatást megszüntet.